

Nr 92.

Av herr **Rylander m. fl.**, om åtgärder för avhjälpan-
de av missförhållanden vid de slutna fängvårdsanstal-
terna i riket.

I sin till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse har justitieombudsmannen å s. 261—288 lämnat en redogörelse för vissa missförhållanden vid verkställighet av straffarbete och fängelse i slutna anstalt. Flera anmärkningsvärda brister i den nuvarande anstaltsorganisationen ha därvid bragts i dagen.

Till följd av den ökade kriminaliteten besväras anstalterna, åtminstone tidvis, av överbeläggning. Härav följa olägenheter i åtskilliga avseenden. I några anstalter har man sålunda i viss utsträckning nödgats placera två intagna i samma cell. På Långholmen har man måst taga i bruk även de s. k. nattcellsavdelningarna, vilka redan för 20 år sedan utdömdes såsom olämpliga till fängförvar, när cellerna där endast äro sovboxar, som sakna fönster mot det fria.

De olika anstalterna sakna effektiva differentierings- och isoleringsmöjligheter. Häri ligger ett av de största hindren för en rationell fängvård. Åtskilliga styresmän ha framhållit, att det är ogörligt att inom en och samma anstaltsavdelning hålla somliga fångar inlåsta, medan andra få röra sig fritt i korridoren. Följden har blivit att fångarna på de flesta håll — delvis i klar strid mot lagens ord — generellt medgivas att tillbringa fritiden i gemenskap. Härav följa olägenheter icke minst ur disciplinär synpunkt. Även fångarna själva klaga över att de besväras av buller och oro. Misshandel och pennalism fångar emellan äro heller icke ovanliga. I strid mot lagens föreskrifter ha fångar, som önska tillbringa fritiden i enrum, icke fått sin begäran härom bifallen, när möjlighet saknats att hålla dem avskilda från medfångarna. Fängvårdsstyrelsen har anfört att, så länge modernt inredda anstalter icke kunna uppföras, åtskilligt skulle vara att vinna, om den stora genom alla våningar gående korridoren försåges med mellangolv, så att varje våning bleve en enhet för sig. Sådana ombyggnader ha också utförts i en del fall. Det anslag, som ställts till förfogande för ändamålet, är dock så knappt, att endast någon eller några anstalter kunna ombyggas per år. Ett annat hinder för en dylik uppdelning är det ökade personalbehov som uppkommer därav.

Fångarnas fritidsverksamhet uppgives ha hämmats av brist på tillräckliga anslag och av bristen på någorlunda byggliga lokaler, där fångarna kunna vistas.

Även i fråga om fångarnas arbete ha åtskilliga missförhållanden yppats, vilka åtminstone delvis torde avhänga av otillräckliga anslag, såsom då man klagar över att lämpliga och ändamålsenliga arbetslokaler saknas.

Fångvårdspersonalen arbetar under svåra förhållanden. Sjukligheten visar en skrämmande ökning. Härtill kommer att rekryteringen möter allt större svårigheter, icke minst på grund av lönevillkoren. Personalens utbildning har också blivit allvarligt eftersatt.

Justitieombudsmannen anmärker vidare, att han vid sina inspektioner funnit, att underhållet av fångvårdsanstalterna mångenstädes blivit eftersatt samt att möbler och andra inventarier mestadels befinna sig i dåligt skick.

Som allmänt omdöme har fångvårdsstyrelsen andragit, att lagstiftningen om straffverkställighet i princip är riktig men att den för sitt genomförande kräver resurser, som i nuvarande läge icke ens tillnärmelsevis kunnat ställas till förfogande. Dessa resurser — tillägger styrelsen — äro kostnadskrivande men ofrånkomliga.

Såsom fångvårdsstyrelsen antytt äro de ovan påtalade missförhållandena mindre att hänföra till brister i hithörande lagstiftning än till det förhållandet att erforderliga anslag icke kunnat ställas till fångvårdens förfogande för anstaltsväsendets upprustning och anpassning efter de nya verkställighetsprinciperna. Vid antagandet år 1945 av gällande lag om verkställighet av frihetsstraff m. m. stod det klart att vissa svårigheter skulle komma att möta vid reformens genomförande, i det att en ny anstaltsorganisation icke skulle hinna utbyggas till lagens ikraftträdande den 1 juli 1946. Man hoppades dock att övergångstiden skulle bliva av kort varaktighet. Den förbättring i det ekonomiska läget, varmed man vid tiden för verkställighetsreformen räknade, kom emellertid icke till stånd. Tvärtom har läget under den senare tiden alltmer skärpts. Till följd därav ha medel icke kunnat ställas till fångvårdens förfogande i tillnärmelsevis den utsträckning, som hade varit nödvändig för reformens snabba genomförande. För närvarande torde man böra räkna med att ännu många år måste förflyta, innan någon genomgripande förändring av anstaltsorganisationen kan komma till stånd.

De påtalade missförhållandena äro emellertid av sådan art, att det icke kan vara försvarligt att ställa frågan om deras avhjälpande helt på framtiden. Även inom den huvudsakliga ramen av den nuvarande anstaltsorganisationen bör det vara möjligt att komma till rätta i varje fall med de värsta av olägenheterna. Provisoriska åtgärder få tillgripas. Framför allt måste nödiga reservutrymmen skapas, så att icke såsom nu minsta höjning i kriminaliteten medför överbeläggning å anstalterna. Ökade differentierings- och isoleringsmöjligheter måste vidare skapas. En måttlig höjning av de nuvarande otillräckliga anslagen för underhåll, fritidsverksamhet m. m. bör heller icke ligga utom det möjligas gräns. Frågan om fångvårdspersonalens tjänstgöringsförhållanden måste även upptagas till prövning. Uppenbarligen böra åtgärder för missförhållandenas avhjälpande insättas snabbt. Situationen synes nämligen på de flesta håll undergå en fortlöpande försämring.

Under åberopande av det ovan anförda få vi hemställa,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om
skyndsam utredning och förslag angående de åtgärder för av-
hjälpande av missförhållandena vid de slutna fångvårdsanstal-
terna i riket, vilka kunna vidtagas i avbidan på genomförandet
av en ny anstaltsorganisation.

Stockholm den 19 januari 1951.

Olov Rylander.

Verner Hedlund.

Carl Lindberg.

Elis Håstad.

i Östersund.
